

² Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні [Текст] : посіб. – К. : Ленвіт, 2012. – С. 29.

³ Литвинчук І. В. Громадський контроль за виконанням місцевих бюджетів / І. В. Литвинчук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2014. – № 4 (70). – С. 155–158.

⁴ Engasjer Mer : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.fredrikstad.kommune.no/no/eDemokrati/Rapporter-prosjekter/Engasjer-Mer/>

⁵ Карелін С. Два іноземних приклади ефективного самоврядування та українські реалії / С. Карелін : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/06/9/7034633/>

Резюме

Ракул О. В. Актуалізація участі громадських об'єднань у формуванні фіскальної політики в Україні.

Актуалізовано доцільність участі представників громадських об'єднань у формуванні фіскальної політики України, що обумовлено необхідністю враховувати інтереси кожної територіальної громади. Визначено пріоритетні форми участі громадських об'єднань у досліджуваному процесі: дискусії у фокус-групах, створення системи регулярних суспільних обговорень певних проблем, запровадження громадських приймалень та «гарячих телефонів». Визначено задачі, які можна досягнути у разі залучення представників громадських об'єднань до розроблення пріоритетів фіскальної політики. Проаналізовано зарубіжний досвід участі представників громади у формуванні фіскальної політики. Підготовлено пропозиції щодо розроблення та запровадження практики використання «Бюджету участі» у сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: фіскальна політика, громадське об'єднання, органи виконавчої влади, місцеві громади, «Бюджет участі».

Резюме

Ракул О. В. Актуализация участия общественных объединений в формировании фискальной политики Украины.

Актуализировано целесообразность участия представителей общественных объединений в формировании фискальной политики Украины, что обусловлено необходимостью принимать во внимание интересы каждой территориальной общины. Определены приоритетные формы участия общественных объединений в исследуемом процессе: дискуссии в фокус-группах, создание системы регулярных общественных обсуждений определенных проблем, введение общественных приемных и «горячих телефонов». Определены задачи, которых можно достичь при привлечении представителей общественных организаций к разработке приоритетов фискальной политики. Проанализирован иностранный опыт участия представителей общества в формировании фискальной политики. Подготовлены предложения по разработке и внедрению практики использования «Бюджета участия» в современном украинском обществе.

Ключевые слова: фискальная политика, общественное объединение, органы исполнительной власти, местные общины, «Бюджет участия».

Summary

Rakul O. Active involvement of public associations in shaping fiscal policy in Ukraine.

It was determined the feasibility of participation by representatives of public associations in shaping the fiscal policy of Ukraine, because of the need to take into account the interests of each territorial community. Priority forms of participation of public associations were identified in the study process discussions in focus groups, the creation of a system of regular public discussions of certain problems, the introduction of public reception and «hot phone». The problems have been identified, which can be achieved by bringing representatives of public organizations in the design of fiscal policy priorities. Foreign experience of the participation of society in shaping fiscal policy was analyzed. Proposals have been developed to introduce the practice of using «Budget participation» in contemporary Ukrainian society.

Key words: fiscal policy, public association, the executive authorities, local communities, «Budget participation».

УДК 342.903

О. В. СОНЮК

Ольга Василівна Сонюк, кандидат юридичних наук, доцент Київського університету права НАН України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СКОРОЧЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Законодавством України про адміністративне судочинство, крім загального порядку розгляду адміністративних справ, передбачено й розгляд в порядку скороченого провадження (ст. 183-2 КАС України). Спрощення судової процедури розгляду справ було запроваджено в адміністративному судочинстві у 2010 р. Прикінцевими положеннями Закону України «Про судоустрій і статус суддів»¹.

Інститут скороченого провадження рекомендований Комітетом міністрів Ради Європи² ще у 1981 р., спрямований на вдосконалення судової системи, спрощення доступу до правосуддя і передбачає спеціальні правила для прискорення розгляду справ, пов'язаних із безспірним правом³. Правила розгляду справи в

порядку скороченого провадження, що встановлені в національному законодавстві, мають відповідати міжнародним принципам здійснення справедливого та ефективного правосуддя і забезпечення прав людини.

Правила скороченого провадження, передбачені законодавством України про адміністративне судочинство, коментувалися вітчизняними юристами-практиками О. Бондарюком, О. Гордєєвою, О. Кучерявим, К. Франовською та іншими.

Згідно з міжнародними документами^{2,3} метою скороченого провадження є полегшення доступу невіддільних суб'єктів (приватних осіб) до суду шляхом спрощення, скорочення та здешевлення вирішення спорів, у випадках, пов'язаних з безспірним правом. Отже, по суті скорочене провадження передбачає спрощення судового розгляду справи, яка: по-перше, ґрунтується на безспірних фактах і, по-друге, застосовується з метою ефективного захисту порушених прав невіддільного суб'єкта. Застосування такої форми обумовлене простотою справи, що ґрунтується на документально підтверджених, неоспорюваних (безспірних) вимогах позивача, які відповідач не зможе заперечити.

У такому разі скорочений порядок розгляду справи сприяє оперативності та ефективності судового розгляду, прискорення розгляду, процесуальної економії, підвищує ефективність правового захисту, дає змогу розвантажити суди.

Проте, аналізуючи спрощену форму, яка передбачена нормами КАС України⁴ (ст. 183-2), виявляємо, що встановлення безспірності фактів та ефективність захисту прав невіддільного суб'єкта викликає певні сумніви.

Метою цієї статті є аналіз вітчизняних правил скороченого провадження на відповідність міжнародним принципам судового захисту прав людини, а також розробка змін та доповнень до норм КАС України, що спрямовані на підвищення ефективності судового захисту, запобігання затягуванню процесу та прискорення розгляду нескладних справ індивідуального характеру.

Відповідно до ч. 1 ст. 183-2 КАС України скорочене провадження застосовується в наступних групах адміністративних справ: а) оскарження невіддільним суб'єктом рішення, дії чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень щодо соціальних виплат, розгляду звернення (в т. ч. запиту на інформацію) та проїзду на тимчасово окуповану територію; б) за позовом суб'єкта владних повноважень до невіддільного суб'єкта щодо стягнення грошових сум, застосування заходів реагування у сфері господарської діяльності або ж і взагалі припинення підприємницької діяльності чи юридичної особи.

Варто також звернути увагу на колізійність певних норм КАС України. Так, процедура розгляду справ про застосування у випадках, передбачених законом, заходів реагування щодо державного нагляду у сфері господарської діяльності, якщо вони можуть бути застосовані виключно за судовим рішенням, регулюється як ст. 183-2, так і ст. 183-6 КАС України, положення яких суперечать один одному, аргументування чому наведено нижче.

Особливості процедури розгляду справ в порядку скороченого провадження проявляються у такому: а) скорочених строках підготовки та розгляду справи (біля 15 днів); б) одноособовому розгляді справи суддею, без проведення судового засідання та виклику сторін; в) негайному виконанні рішення суду, крім рішення щодо соціальних виплат; г) можливості оскарження рішення суду лише в апеляційному порядку.

На наш погляд, деякі правила розгляду адміністративної справи в порядку скороченого провадження, передбачені КАС України, обмежують право невіддільного суб'єкта на справедливий судовий розгляд, підтвердженнями чому є наступні аргументи.

По-перше, у справах за позовом суб'єкта владних повноважень до невіддільного суб'єкта застосовуються санкції, аж до припинення юридичної особи чи фізичної особи-підприємця. Тому приватна особа повинна мати достатньо часу для захисту своїх прав (зібрання доказів, подання заперечення) та можливість брати особисту участь у розгляді справи.

По-друге, згідно з ч. 3 ст. 183-2 КАС України про відкриття скороченого провадження суд виносить ухвалу, копія якої невідкладно надсилається (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) відповідачу разом з копією позовної заяви та доданих до неї документів. Тобто, розгляд справи у порядку скороченого провадження відбувається на розсуд суду, а не за клопотанням сторін. Крім того, позивачеві не надсилається копія ухвали про відкриття скороченого провадження, тому йому не відомо, що відбувається з його позовом аж до ухвалення кінцевого судового рішення, а також він не може подати додаткові докази, оскільки справа розглядається без виклику сторін.

В ухвалі про відкриття скороченого провадження в обов'язковому порядку зазначаються строк подання заперечення проти позову, порядок його подання, а також наслідки неподання такого заперечення. Відповідач у десятиденний строк з дня одержання такої ухвали та копій документів може подати заперечення проти позову та необхідні документи або заяву про визнання позову. А якщо справа розглядається судом за місцезнаходженням відповідача, то заперечення проти позову чи заява про визнання позову мають бути подані безпосередньо до канцелярії суду.

Отже, відповідач не може заперечити проти скороченого розгляду справи, наприклад, з поважних причин, натомість має лише 10 днів для оспорювання вимог протилежної сторони. На розсуд законодавця відповідати (в тому числі і фізична особа) має в десятиденний термін письмово оформити своє заперечення, підтвердити його необхідними документами та подати безпосередньо до суду, в іншому разі вважатиметься, що відповідач не заперечує проти позову. Також невіддільний суб'єкт не може подати додаткові пояснення або докази, які не вдалося зібрати за 10 днів, з незалежних від нього причин. Такий «захист» невіддільного суб'єкта, на наш погляд, видається дуже прискореним.

По-третє, згідно з ч. 4 ст. 183-2 КАС України суддя розглядає справу в порядку скороченого провадження одноособово, без проведення судового засідання та без виклику осіб, які беруть участь у справі. За результатами розгляду справи у скороченому провадженні суддя, оцінивши повідомлені позивачем і відповідачем обставини, за наявності достатніх підстав приймає законне та обгрунтоване судове рішення. У разі, якщо суддя буде вважати, що наявних у нього матеріалів недостатньо для ухвалення законного і обгрунтованого судового рішення без проведення судового засідання та виклику сторін, суд розглядає справу за загальними правилами КАС, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню.

Таким чином, спрощена процедура застосовується на розсуд суду і сторони не можуть це оспорити. Натомість вони повинні обгрунтовувати свої вимоги і заперечення лише письмово, до того ж в обмежений строк, і не мають можливості захистити своє право, подавши додаткові докази чи пояснення особисто в судовому засіданні. Фактично, справа може бути вирішена за наявними матеріалами.

Вказані нами вище колізійні норми передбачають інший порядок розгляду справ у скороченому провадженні. Так, згідно з ч. 13 ст. 183-2 та ч. 6, ч. 14 ст. 183-6 КАС України розгляд справи про застосування заходів реагування у сфері господарської діяльності відбувається у судовому засіданні з повідомлення сторін, неприбуття останніх не перешкоджає судовому розгляду. Також передбачена можливість розгляду справи в порядку письмового провадження.

Вищевказані норми суперечать правилам розгляду справи в скороченому провадженні, тому пропонується п. 5 ч. 1 ч., ч. 12 та ч. 13 ст. 183-2 КАС України виключити.

По-четверте, інститут негайного виконання рішення суду спрямований на оперативність судового захисту порушених прав⁵. Проте негайне виконання постанов суду, винесених в порядку скороченого провадження, говорить про неможливість фактичного їх оскарження, хоча формально право на оскарження зберігається. Так, рішення суду за позовом суб'єкта владних повноважень проти невідного суб'єкта стосовно припинення юридичних осіб чи підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців, а також стягнення з невідного суб'єкта грошових сум виконується негайно (згідно з п. 3 та 4 ч. 1 і п. 8 ч. 5 ст. 183-2 та ч. 1 ст. 256 КАС України). Постанова може бути оскаржена в апеляційному порядку і не підлягає оскарженню в касаційному порядку. На наш погляд, такі положення обмежують ефективний захист прав та інтересів невідних суб'єктів у сфері публічно-правових відносин.

Так, негайне виконання рішень суду, ще до набрання ними законної сили, спрямоване на швидкий захист прав та інтересів позивача, яким може бути заподіяно значної непоправної шкоди. І така мета є виправданою. Проте негайне виконання рішень у справах за позовом суб'єкта владних повноважень проти фізичної чи юридичної особи, передбачених п. п. 3, 4 ч. 1 ст. 183-2 КАС України, на наш погляд, позбавляє невідного суб'єкта можливості відновити свої права та інтереси, що були порушені при негайному виконанні рішення суду. Пропонується внести такі зміни до Кодексу, коли подання апеляційної скарги у випадках, передбачених п. п. 3, 4 ч. 1 ст. 183-2 КАС України, зупиняє негайне виконання рішення.

Таким чином, на нашу думку, ст. 183-2 КАС України потребує таких змін, коли скорочене провадження застосовується за згодою сторін, тобто коли у суду є підтвердження, що позивач та відповідач належним чином повідомлені про відкриття скороченого провадження та вони не заперечують проти спрощеного розгляду справи, а у відповідача відсутні поважні причини (наприклад, хвороба, відрядження, невручення листа у належний строк) для неподання заперечення проти позову.

На наш погляд, вищезазначені зміни до правил скороченого порядку розгляду адміністративних справ полегшать доступ до правосуддя, сприятимуть оперативному й ефективному судовому захисту прав та інтересів осіб у сфері публічно-правових відносин.

¹ Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI / Сайт законодавства Верховної Ради України. – 2016 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2453-17/ed20100707>

² Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до [...] від 14 травня 1981 р. № R (81) 7 / Сайт законодавства Верховної Ради України. – 2016 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_133

³ Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно принципів цивільного судочинства від 28 лютого 1984 р. № R (84) 5 / Сайт законодавства Верховної Ради України : [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_126

⁴ Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV (у редакції від 1 січня 2016 р.) / Сайт законодавства Верховної Ради України. – 2016 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

⁵ Інформаційний лист Житомирського апеляційного адміністративного суду «Про практику розгляду судами адміністративних справ про соціальні виплати» від 28 березня 2011 р. / Офіційний веб-портал «Судова влада України». – 2016 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://apladm.zt.court.gov.ua/sud9109/analitics/uzag1/>

Резюме

Сонюк О. В. Проблемні питання скороченого провадження в адміністративних справах.

У статті досліджено правила скороченого провадження, передбачені законодавством України про адміністративне судочинство, на відповідність міжнародним принципам захисту прав людини. Основну увагу приділено дослідженню питання скорочених строків, розгляду справи без згоди та без участі сторін, а також негайному виконанню рішення суду. Запропоновано певні зміни та доповнення до норм КАС України.

Ключові слова: скорочене провадження, доступ до суду, безспірність фактів, негайне виконання, ефективний судовий захист.

Резюме

Сонюк О. В. Проблемные вопросы сокращенного производства по административным делам.

В статье исследованы правила сокращенного производства, предусмотренные законодательством Украины об административном судопроизводстве, на соответствие международным принципам защиты прав человека. Основное внимание уделено исследованию вопросов сокращенных сроков, рассмотрения дела без согласия и участия сторон, а также немедленном исполнении решения суда. Предложены определенные изменения и дополнения к нормам КАС Украины.

Ключевые слова: сокращенное производство, доступность правосудия, бесспорность фактов, немедленное исполнение, эффективная судебная защита.

Summary

Sonyuk O. Issues of summary procedure in administrative cases.

The rules of summary procedure under the law of Ukraine on administrative proceedings in accordance with international principles of human rights protection are researched in the article. Special attention is paid to the research of reduced terms issue, hearing without the consent and without the participation of the parties and immediate enforcement of court's decision. Certain amendments to the rules of the Administrative Procedure Code of Ukraine (APC).

Key words: summary procedure; access to justice; indisputability of facts; immediate enforcement; effective judicial protection.

УДК 342.9:343.15]:343.81(477)

Х. Я. ГНОТ

Христина Ярославівна Гнот, фахівець групи по контролю за виконанням судових рішень Миколаївської виправної колонії управління Державної пенітенціарної служби України у Львівській області (№ 50)

ПРО МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ УСТАНОВАМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

Питання методів та методології будь-якої науки являє собою значний теоретичний та практичний інтерес. Для глибокого й всебічного дослідження процесу виконання судових рішень установами виконання покарань важливе значення у системі методології мають методи та засоби їх забезпечення. Специфіка діяльності установ виконання покарань передбачає застосування як існуючих на практиці методів правового регулювання, так і апробацію нових методологічних підходів, що пов'язані з адміністративно-правовим забезпеченням виконання судових рішень. Запорукою ефективного функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) є комплексне використання різноманітних методів, що впливають на виконання судових рішень.

Вагомим внеском у розвиток методології права стали праці видатних науковців: В. Б. Авер'янова, С. С. Алексєєва, Ю. П. Битяка, І. П. Голосніченка, Р. А. Калюжного, Д. А. Керімова, М. В. Коваліва, А. Т. Комзюка, О. І. Остапенка, О. В. Петришина, Ю. С. Шемшученка. Разом з тим існуюча специфіка діяльності установ виконання покарань у частині виконання і відбування покарань є недостатньо вивченою, що зменшує можливості використання методів і засобів виховного впливу на засуджених осіб.

Метою статті є з'ясування сукупності методологічних підходів щодо адміністративно-правового забезпечення виконання судових рішень установами виконання покарань в Україні.

Питання методологічного забезпечення є першочерговими для теоретичного дослідження у будь-якій предметній сфері, зокрема у царині права. Лише за умови озброєності сучасною методологією та відповідними методами наукового пізнання вітчизняна правова наука зможе розв'язати поставлені перед нею завдання щодо розбудови засад правової, демократичної держави та формування національної правової системи.

Методологія правової науки виступає як зумовлена особливостями правової реальності цілісна та узгоджена система способів пізнання, що включає такі складові: 1) загальний (філософський) підхід; 2) загальнонаукові методи; 3) спеціальні методи; 4) власні правові методи.

Методи дослідження залежать передусім від філософських підходів, з яких ведеться пошук, що зумовлює вибір найдоцільніших у контексті обраного загального підходу конкретних способів, засобів та прийомів досягнення адекватного наукового результату. Загальний філософський підхід конкретизується передусім через загальнонаукові методи пізнання, до яких належать логічний, історичний та системний методи.